

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 472-2
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Олексюк Лідія Іванівна _____

Керівник:

асистент кафедри фінансів і кредиту

Ковальчук Наталя Олександрівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2025 р.*

*Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Олексюк Л.І. Оборотний капітал підприємства: формування та використання. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025. 52 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні основи формування та використання оборотного капіталу підприємства, проаналізовано формування та використання оборотного капіталу ПП «Модуль-АВН» за 2022-2024 роки, обґрунтовано напрями підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємства.

Ключові слова: оборотний капітал, формування оборотного капіталу, використання оборотного капіталу, аналіз оборотного капіталу, ліквідність

ABSTRACT

Oleksiuk L.I. Working capital of an enterprise: formation and use. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025. 52 p.

In the qualification work the theoretical foundations of the formation and use of working capital of an enterprise was carried out, the analysis of the formation and use of working capital of the private enterprise "Modul-AVN" for 2022-2024 was performed, the ways of the efficiency of formation and use of working capital of an enterprise were considered.

Keywords: working capital, formation of working capital, use of working capital, analysis of working capital, liquidity

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Л.І. Олексюк

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Економічний зміст та функції оборотного капіталу підприємства.....	5
1.2. Джерела формування та види оборотного капіталу підприємства.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПП «МОДУЛЬ-АВН» ЗА 2022- 2024 РОКИ.....	20
2.1. Оцінка складу та структури оборотного капіталу підприємства.....	20
2.2. Ефективність формування та використання оборотного капіталу підприємства.....	26
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПП «МОДУЛЬ-АВН».....	35
3.1. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства.....	34
3.2. Пропозиції щодо формування оборотного капіталу підприємства.....	40
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

В умовах воєнного стану, мінливості економіки ефективність формування та використання оборотного капіталу підприємств відіграє особливо важливу роль, адже він є основою поточної діяльності підприємства, забезпечує безперервність виробничого процесу, гнучкість у прийнятті оперативних рішень, своєчасне виконання зобов'язань перед контрагентами, а також фінансову стійкість у короткостроковому періоді. Актуальність теми зумовлена потребою підприємств адаптуватися до мінливих економічних умов, високої вартості фінансових ресурсів, інфляційного тиску та обмежених можливостей залучення додаткового капіталу. У зв'язку з цим зростає значення раціонального формування та ефективного використання оборотного капіталу.

Об'єктом роботи є оборотний капітал підприємства, а предметом виступають теоретичні та практичні аспекти формування та використання оборотного капіталу підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення формування та використання оборотного капіталу підприємства.

Для досягнення поставленої мети у роботі були визначені наступні завдання:

- розкрити економічну суть оборотного капіталу та його класифікацію;
- проаналізувати сучасні підходи до формування оборотного капіталу на підприємстві;
- дослідити структуру та динаміку оборотних активів підприємства;
- оцінити ефективність використання оборотного капіталу;
- визначити основні проблеми у сфері формування та використання оборотних активів досліджуваного підприємства;
- запропонувати напрями підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу.

У процесі дослідження використано такі методи: аналіз і синтез - для розкриття суті оборотного капіталу та оцінки його ролі в діяльності підприємства; горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний прийоми фінансового аналізу - для оцінки показників формування та використання оборотних активів; графічний метод - для візуалізації динаміки й структури оборотного капіталу; порівняльний аналіз - для виявлення резервів ефективного використання оборотних активів.

Огляд літературних джерел свідчить про значну увагу науковців до проблеми управління оборотними активами. Зокрема, у працях таких авторів, як Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В., Пілат А.К., Данилків Х.П., Гембарська Н.Є., Когут-Ференс О. І., Донін Є.О., Ігнат'єва М.І., Олійник Т.О., Кічук О.С., Тарасова Ю.А., Коваленко О.В., Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Косарева І.П., Великий Ю.М., Капустенко Ю.М., Кузнєцова Т.В., Лук'янчук Ю.А., Литвинов А.І., Остапенко Р.М., Горох О.В., Маринович О.О., Шухманн В.А., Мордань Є.Ю., Сумченко А.О., Нікольчук Ю.М., Драч А.В., Носирєв О.О., Бабіч І.Є., Попова В.О., Піскульова І.В., Мавріна М.І., досліджуються підходи до визначення оборотного капіталу, оцінки його ефективності, джерела фінансування та оптимізації структури оборотних активів. Водночас залишається актуальним подальший розвиток методичних підходів до формування та використання оборотного капіталу.

Інформаційною базою роботи є навчальні посібники, наукові статті та матеріали конференцій щодо проблематики, яка досліджується, фінансова звітність досліджуваного підприємства.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 52 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 41 сторінці. Робота містить 4 таблиці та 11 рисунків, список використаних джерел включає 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст та функції оборотного капіталу підприємства

У сучасній нестабільній економіці стан оборотного капіталу є критично важливим, адже він становить найбільш «мобільну» частину активів будь-якого підприємства. Для успішної діяльності в умовах ринкової конкуренції, промислові підприємства повинні підтримувати свої оборотні активи на достатньому рівні, щоб мати змогу оперативно та якісно адаптуватися до змінних потреб ринку.

Крім того, важливим завданням є ефективне використання та оптимізація оборотного капіталу підприємства. Це необхідно для забезпечення безперебійного виробничого процесу в умовах інфляції, економічних криз та зростання конкуренції. Такий підхід безпосередньо впливає на здатність підприємства ефективно виконувати виробничі плани, вчасно розраховуватися з постачальниками, підтримувати загальну фінансову стабільність і створювати основу для подальшого конкурентоздатного розвитку.

Розпочнемо дослідження із розгляду економічної сутності «оборотного капіталу». Кічук О.С., Тарасова Ю.А. відмічають, що «у науковій літературі поняття оборотний капітал, оборотні кошти, оборотні засоби ототожнюються» [12]. Справді, яскравим прикладом є визначення А. Поддєрьогіна: «оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції» [40, с. 109]. Хоча, насправді, можна зустріти наукові праці, в яких автори наголошують на відмінностях між даними поняттями. Наприклад, відповідно до визначення Носирєва О.О., Бабіч І.Є., Попової В.О.: «оборотний

капітал об'єднує в собі як матеріальну-речову, так і вартісну форму капіталу, при тому, що оборотні кошти відображають тільки вартісну форму. Порівнюючи оборотні активи з оборотними коштами, необхідно виділити, що оборотні активи – це ширше поняття, оскільки грошові кошти є одними із елементів оборотних активів» [21, с. 95].

Практично завжди в літературі ототожнюються поняття оборотних активів та оборотного капіталу. Наприклад, Гриньова В.М. та Коюда В.О. відзначають: «оборотний капітал – це кошти, які здійснюють обслуговування господарської діяльності підприємства та одночасно беруть участь як у процесі виробництва, так і в процесі збуту продукції» [6, с. 247]. Дане визначення цілком відображає природу саме оборотних активів,

У Податковому кодексі наводиться наступне визначення оборотних активів: «...грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [29]. Таке ж визначення оборотних активів наводиться у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [33].

Проте, необхідно відмітити, що є наукові підходи, які не підтримують такого ототожнення понять «оборотні активи» та «оборотний капітал». Так, Наприклад, Маринович О.О. зазначає: «...хоча дефініції «оборотні активи» й «оборотний капітал» включають одні й ті самі об'єкти, а саме грошові кошти, виробничі запаси та дебіторську заборгованість, «оборотний капітал» – це більш загальне поняття, яке, з одного боку, показує складники оборотних активів, а з іншого – характеризує їх фінансування» [21].

Таке зауваження, на нашу думку є справедливим, проте не відображає принципових відмінностей між оборотними активами та оборотним капіталом, а швидше різні форми, в яких перебуває оборотний капітал. Аналізуючи оборот оборотного капіталу, можна відмітити, що він перебуває у різних формах: грошовій, виробничій та товарній. Оборотний капітал (у грошовій формі)

інвестується в окремі елементи оборотних активів (виробничі запаси). Так оборотний капітал використовуються у виробничому процесі, набуваючи форми незавершеного виробництва та готової продукції. На заключній фазі кругообігу оборотні активи у вигляді готової продукції реалізуються, знову перетворюючись на оборотний капітал (грошові кошти), які надходять на рахунок підприємства. Таким чином, відбувається зворотне перетворення оборотних активів у грошову форму.

Досліджуючи оборотний капітал як об'єкт управління, його, як правило, ототожнюють з оборотними активами. На нашу думку, такий підхід є правильним, адже кошти, авансовані у оборотні активи і є оборотним капіталом. Таким чином, складові оборотного капіталу та оборотних активів ідентичні. Отже, оборотний капітал підприємства – це сукупність коштів, авансованих у конкретні елементи оборотних активів.

Важливу роль для дослідження змісту поняття «оборотний капітал» відіграють його функції. Данилків Х.П., Гембарська Н.Є., Когут-Ференс О.І. виділяють наступні функції оборотного капіталу, поділяючи їх на загальні та спеціальні. До загальних функцій віноситься: «стартова - виступає початком господарської діяльності підприємства (не може бути реалізована без залучення оборотного капіталу); гарантійна (відповідає призначенню оборотного капіталу, який є гарантом ефективної діяльності підприємства та предметом аналізу кредиторів підприємства); захисна (для оборотного капіталу є дійсно важливою, оскільки основні фонди можуть бути орендовані, а оборотний капітал повинен бути в наявності та брати участь у створенні продукту підприємства та отриманні прибутку); регулююча (ступінь довіри до підприємства з боку клієнтів, інвесторів, кредиторів та інших контрагентів)» [7, с. 125]. До спеціальних функцій оборотного капіталу належить: «розрахункова (завершення кругообігу коштів шляхом перетворення оборотних коштів із товарної форми на грошову); відтворювальна (забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації, а також вплив на цей процес); виробнича (підтримання безперервності виробничого процесу; переносять свою вартість на новостворений продукт);

платіжно-розрахункова (у грошовій формі оборотний капітал використовується для оплати матеріальних цінностей)» [7, с. 125].

Оборотний капітал підприємства може бути авансований у різні види активів. Саме тому окрему увагу варто приділити групуванню оборотних активів за їх складом, який визначений відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (рис. 1.1).

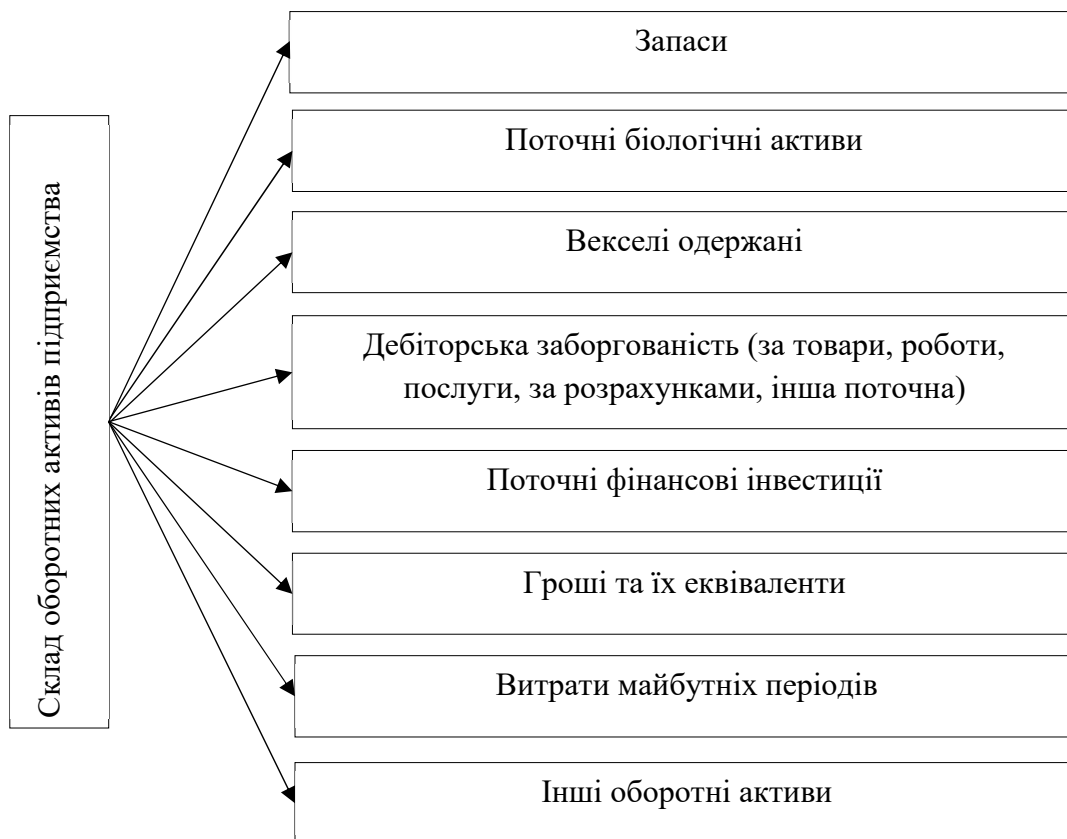

Рис. 1.1. Склад оборотних активів підприємства відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Складено автором за даними [33]

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси» визначає запаси наступним чином: «запаси – це:

- активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [30].

Відповідно до Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість» під дебіторською заборгованістю розуміють «суму заборгованості дебіторів підприємству на певну дату», а дебіторами є «юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів». Дебіторську заборгованість поділяють на довгострокову та поточну, проте елементом оборотних активів є саме поточна дебіторська заборгованість: «сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [31].

Крім того, елементами оборотних активів є:

- векселі одержані – «заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), інші активи, виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями»;

- поточні фінансові інвестиції – «фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів), а також сума довгострокових фінансових інвестицій, які підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу»;

- гроші та їх еквіваленти – «готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей»;

- витрати майбутніх періодів – «витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів»;

- інші оборотні активи – «сума оборотних активів, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включені до решти статей оборотних активів» [32].

Таким чином, оборотний капітал, як ключовий елемент фінансового стану

підприємства, має ряд характерних ознак:

1. Участь в поточному виробничому циклі: оборотний капітал безпосередньо залучений в операційну діяльність підприємства та забезпечує її безперервність. Він використовується для придбання сировини, матеріалів, оплати праці та інших поточних витрат.

2. Короткостроковість використання: на відміну від основного капіталу (основних засобів), оборотний капітал використовується протягом короткого періоду – як правило, одного операційного циклу або одного року.

3. Швидка оборотність: елементи оборотного капіталу (запаси, дебіторська заборгованість) швидко змінюють свою форму та повертаються на підприємство у вигляді грошових коштів після реалізації продукції або послуг. Цей процес постійно повторюється.

4. Висока ліквідність: значна частина оборотного капіталу представлена активами, які легко можуть бути перетворені на грошові кошти (гроші на рахунках, короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість).

5. Постійний рух (кругообіг): оборотний капітал перебуває в постійному русі, проходячи стадії постачання, виробництва та збуту, і знову повертаючись у грошову форму.

6. Необхідність постійного поповнення: для забезпечення безперебійної діяльності оборотний капітал потребує регулярного поповнення у міру його використання та вибуття.

7. Вплив на платоспроможність: достатній обсяг та ефективне управління оборотним капіталом є важливою умовою для підтримання платоспроможності підприємства та його здатності вчасно розраховуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями.

8. Мобільність: оборотний капітал є більш мобільною частиною активів підприємства, що дозволяє швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

9. Прямий зв'язок з обсягом виробництва та продажів: обсяг необхідного оборотного капіталу безпосередньо залежить від масштабів діяльності підприємства, обсягів виробництва та продажів.

10. Повне перенесення на вартість виробленої продукції. На відміну від основного капіталу, вартість сировини, матеріалів повністю включається в ціну виробленого товару.

Ці характерні ознаки підкреслюють важливу роль оборотного капіталу у забезпеченні поточної діяльності та фінансової стійкості підприємства.

Логічним є питання порівняння оборотного та основного капіталу, який підкреслює їхній різний вклад у виробничий процес. Оборотний капітал є короткостроковим, на відміну від основного, тобто споживається протягом 12 місяців або операційного циклу; оборотний капітал передбачає авансування у оборотні активи значно меншої суми коштів порівняно з основним капіталом, адже вартість сировини значно менша, ніж, наприклад, вартість обладнання, на якому виготовляється продукція; оборотний капітал в повній мірі переносить свою вартість на виготовлену продукцію, тоді як основний частинами через амортизаційні відрахування.

Оборотний капітал виконує свою особливу роль у виробничому процесі та в цілому у фінансово-господарській діяльності підприємства, яку можна окреслити наступним чином:

1. Забезпечення безперервності виробничого процесу. Оборотний капітал включає грошові кошти, запаси сировини, матеріалів, готової продукції та дебіторську заборгованість. Без належного рівня цих ресурсів підприємство не зможе виконувати виробничі плани.

2. Підтримка ліквідності. Достатній обсяг оборотного капіталу дозволяє підприємству вчасно розраховуватися з постачальниками, працівниками, податковими органами та іншими контрагентами.

3. Гнучкість у реагуванні на зміни ринку. Наявність вільних обігових коштів дозволяє оперативно реагувати на ринкові можливості: закуповувати додаткові ресурси, запускати акції, оновлювати асортимент продукції тощо.

4. Фінансова стійкість і зниження ризиків. Нестача оборотного капіталу може призвести до порушень платоспроможності, зупинки виробництва або навіть банкрутства. Тому його ефективне управління — запорука стабільності.

5. Покращення конкурентоспроможності. Ефективне використання оборотного капіталу дозволяє знижувати витрати, пропонувати вигідні умови клієнтам та швидко адаптуватися до ринкових вимог.

Отже, оборотний капітал підприємства можна порівняти із «кровоносною системою», його правильне планування, контроль і управління напряду впливають на прибутковість, стійкість і успішність бізнесу. Під оборотним капіталом розуміємо сукупність коштів, вкладених у оборотні активи підприємства строком використання до 12 місяців або операційного циклу, який відіграє ключову роль у забезпеченні безперервності виробничого процесу та повністю переносить свою вартість на новостворений продукт. Виконуючи стартову, гарантійну, захисну, регулюючу, розрахункову, відтворювальну, виробничу, платіжно-розрахункову функції, оборотний капітал підприємства є передумовою започаткування виробництва, безперебійного здійснення виробничих процесів, досягнення високих фінансових результатів та забезпечення відповідного рівня рентабельності виробництва.

1.2. Джерела формування та види оборотного капіталу підприємства

Для інноваційного розвитку та здатності підприємства створювати нові або вдосконалювати існуючі продукти відповідно до актуальних вимог споживачів, ключову роль відіграє оптимальна структура оборотних коштів. Фінансове забезпечення оборотними коштами є визначальним чинником, що впливає на ліквідність, платоспроможність, прибутковість та пов'язані з ними ризики підприємства. Вибір правильних джерел фінансування оборотних коштів безпосередньо сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства, що, в свою чергу, позначається на її конкурентоспроможності.

Саме тому, ключовою ознакою, за якою класифікують оборотний капітал підприємства, є його поділ на:

- власний;
- позиковий;
- залучений.

Конкретніше джерела формування оборотного капіталу демонструє рис.

1.2.

Рис. 1.2. Склад джерел фінансування оборотних коштів [11, с. 38]

Обсяг власних оборотних коштів, доступних підприємству, є змінною величиною. При складанні річного фінансового плану їх розмір щорічно коригується з огляду на зміни в обсягах виробництва, асортименті продукції, а також умовах постачання та збуту. Крім того, виникають складнощі, пов'язані із затримками в отриманні платежів за відвантажену продукцію, накопиченням нереалізованих товарів на складах, порушеннями постачальниками договірних зобов'язань та іншими факторами, що зумовлюють потребу в додаткових фінансових ресурсах. Забезпечити цю потребу виключно за рахунок власних джерел стає практично неможливим. Тому, на сьогоднішній день, формування оборотних коштів лише з власних джерел є економічно не вигідним, оскільки це

обмежує можливості підприємства фінансувати власні витрати та підвищує ризик фінансової нестабільності.

У таких випадках підприємство змушене залучати фінансові ресурси у вигляді короткострокових банківських та інших кредитів, комерційного кредиту та кредиторської заборгованості. Банківські кредити сприяють органічному поєднанню всіх джерел оборотних коштів та активно впливають на раціональне формування запасів сировини, матеріалів, готової продукції та інших матеріальних цінностей. Участь власного та довгострокового залученого капіталу у фінансуванні чистих оборотних активів визначається з урахуванням цілей залучення довгострокового фінансового кредиту.

Планування потреби в залучених оборотних коштах передбачає визначення необхідної суми кредиту, враховуючи залишок нормованих товарно-матеріальних цінностей. До залучених джерел належать кошти інших кредиторів, які надаються підприємствам на платній основі (під відсоток) на термін до одного року та оформлюються векселем або іншим борговим документом.

Вексель є простою та поширеною формою кредитних грошей, що видається боржником кредиту. Видача векселя фактично відображає перетворення товару в грошову форму та задовольняє тимчасову нестачу платіжних засобів. У разі браку грошей, їхню функцію тимчасово виконує вексель.

Поширеним способом залучення коштів від інших компаній є комерційний кредит, який використовується покупцями за відсутності власних фінансових ресурсів для розрахунку з постачальником, що призводить до необхідності відстрочки платежу. Постачальник погоджується на відстрочку, отримуючи від покупця вексель або інше боргове зобов'язання замість негайної оплати.

Кредиторська заборгованість є незапланованим залученим джерелом оборотних коштів, що виникає через нестачу власних оборотних коштів. Її наявність свідчить про використання підприємством коштів інших суб'єктів господарювання. Кредиторська заборгованість являє собою короткострокові

зобов'язання підприємства, що виникають за розрахунками з бюджетом, за неоплаченими в строк розрахунковими документами, за невідфактурованими поставками, за розрахунками взаємних вимог, за неоплаченими в строк векселями та за короткостроковими кредитами. Розмір та тривалість простроченої кредиторської заборгованості залежать від умов організації та використання оборотних коштів, зокрема від розміру та тривалості простроченої дебіторської заборгованості, яка часто є основним джерелом її покриття.

Необхідно відзначити, що «недостатність джерел фінансування підприємств оборотними коштами негативно позначається на процесі виробництва, отже, негативно позначиться на ефективності здійснення господарської діяльності підприємства. Водночас наявність зайвих джерел фінансування сприяє розвитку наднормативних виробничих резервів, вилученню оборотних коштів з господарського обігу, що також негативно позначається на фінансовому стані підприємства» [11, с. 38].

У контексті аналізу джерел фінансування оборотного капіталу важливими аналітичними показниками виступають показники, що характеризують фінансування оборотних активів, а саме: власні оборотні кошти, робочий капітал, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним капіталом. «Для підприємств промислового сектора важливим показником є робочий капітал, що дає можливість підприємствам підтримувати фінансову стійкість, погашати вчасно поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів, є додатковим резервом розширення діяльності» [45, с. 342]

Також за джерелами фінансування розрізняють валові оборотні активи (оборотні кошти в цілому), що характеризують їх загальний обсяг, сформований за рахунок як власного, так і залученого капіталу; чисті оборотні активи, що характеризують ту частину їх обсягу, яка сформована за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань (суму чистих оборотних активів розраховують як різницю між вартістю валових оборотних активів та сумою короткострокових поточних фінансових зобов'язань), власні оборотні активи характеризують ту їх частину, яка сформована за рахунок власного капіталу

підприємства.

Оборотний капітал також класифікують за рядом інших ознак, найпоширенішими з яких є:

1. За характером участі в операційному циклі:

- оборотні активи, які обслуговують виробничий цикл підприємства або оборотні активи у фондах виробництва (запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; незавершене виробництво, готова продукція);

- оборотні активи, які обслуговують фінансовий цикл підприємства або оборотний капітал у фондах обігу (грошові кошти, дебіторська заборгованість, поточні інвестиції).

2. За видами:

- запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів;
- запаси готової продукції;
- дебіторська заборгованість;
- грошові кошти;
- інші

3. За ступенем ліквідності:

- абсолютно ліквідні;
- швидко ліквідні;
- мало ліквідні.

4. За можливостями планування:

- нормовані – ті, що підлягають плануванню;
- ненормовані – ті, що не підлягають плануванню.

Поділ оборотних активів на нормовані та ненормовані був ключовим інструментом для планування і контролю в умовах планової економіки. З переходом до ринкових відносин актуальність цього підходу не зникла, однак у сучасних умовах підприємства самостійно встановлюють нормативи, виходячи зі специфіки власної діяльності та особливостей технологічного процесу й обороту. До нормованих активів зараховують усі елементи виробничих оборотних фондів, а також частину оборотних фондів у вигляді залишків готової

продукції, що не була реалізована. У свою чергу, ненормованими є інші складові оборотних фондів, крім готової продукції на складах, для яких чіткі нормативи не передбачені. Водночас відсутність нормативів не означає, що їхні обсяги можуть змінюватися безконтрольно — контроль зберігається. Такий поділ ґрунтується на економічній доцільності, що передбачає досягнення максимального ефекту при мінімальних витратах;

5. За швидкістю обігу:

- оборотні активи з високою швидкістю обігу;
- оборотні активи з середньою швидкістю обігу;
- оборотні активи з низькою швидкістю обігу [8, с.78; 40, с. 275].

Абсолютно ліквідні активи - це найліквідніша частина оборотних активів, яка може бути негайно використана для виконання поточних зобов'язань. Вони вже знаходяться у формі грошових коштів або їхніх найближчих еквівалентів. До них належать: готівка в касі, кошти на поточних та депозитних рахунках у банках, короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції. Їх значення полягає у тому, що вони забезпечують миттєву платоспроможність підприємства.

Швидко ліквідні активи можуть бути досить швидко перетворені на грошові кошти протягом короткого періоду часу (зазвичай до одного місяця) з мінімальними втратами своєї вартості. Це короткострокова дебіторська заборгованість (рахунки до отримання від покупців за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи, надані послуги), короткострокові векселі до отримання. Важливо виключати з цієї категорії сумнівну та безнадійну дебіторську заборгованість. Є важливим джерелом покриття поточних зобов'язань у найближчій перспективі.

Мало ліквідні активи – це активи, для перетворення цих активів на грошові кошти потрібен більш тривалий час (більше одного місяця) і можливі певні втрати їхньої вартості. До них належать: запаси (сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція), витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи. Малоліквідні активи забезпечують виробничий процес та майбутні доходи, але їх швидке використання для погашення термінових

зобов'язань обмежене.

Оборотні активи з високою швидкістю обігу – активи, які протягом звітного періоду роблять значну кількість оборотів (переходів з грошової форми в матеріальну і знову в грошову). Як правило, це грошові кошти та їхні еквіваленти, а також швидкоореалізовані товари (особливо в роздрібній торгівлі з високим попитом), деякі види сировини та матеріалів, що швидко використовуються у виробництві. Висока швидкість обігу свідчить про ефективне використання оборотних коштів, зменшує потребу в їхньому загальному обсязі та сприяє підвищенню прибутковості.

Оборотні активи з середньою швидкістю обігу проходять повний цикл обороту за середній проміжок часу. Це основна частина виробничих запасів, незавершене виробництво, готова продукція (залежно від галузі та циклу виробництва), більшість видів дебіторської заборгованості. Забезпечують основний операційний процес підприємства.

Оборотні активи з низькою швидкістю обігу обертаються повільно, їхній повний цикл може займати значний період часу (більше одного операційного циклу або року). До них належать залежалі запаси, неліквідна дебіторська заборгованість, довгострокові запаси спеціального призначення, малорухомі види готової продукції. Низька швидкість обігу може свідчити про неефективне управління оборотними коштами, призводити до заморожування капіталу та збільшувати витрати на їх зберігання.

Для аналізу швидкості обороту оборотного капіталу визначають та аналізують систему показників. На основі підручника авторів Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С. [14, с.30] побудуємо таблицю, що відображає порядок розрахунку показників обертання оборотного капіталу, ефективності їх використання та наведемо її у дод. А.

Існування значної кількості ознак, які розглядаються як специфічні особливості оборотного капіталу лише підтверджує складність цієї категорії, яка потребує спеціальних підходів до її оцінки та обґрунтування відповідних методів до управління оборотним капіталом підприємства. Основною метою

ефективного управління оборотним капіталом підприємства є забезпечення прибутковості та стійкого фінансового стану підприємства.

Розуміння цих характеристик є важливим для ефективного управління оборотними активами підприємства, підтримання його ліквідності та платоспроможності, а також для оптимізації використання фінансових ресурсів.

Отже, оборотний капітал підприємства відіграє ключову роль у забезпеченні безперервної операційної діяльності, підтримці ліквідності та платоспроможності підприємства. Різноманітні підходи до визначення оборотного капіталу, підкреслюють його багатогранність та важливість для фінансового стану. Під оборотним капіталом, на нашу думку, необхідно розуміти сукупність коштів, вкладених у оборотні активи підприємства строком використання до 12 місяців або операційного циклу, який відіграє ключову роль у забезпеченні безперервності виробничого процесу та повністю переносить свою вартість на новостворений продукт.

Класифікація оборотного капіталу за різними ознаками, такими як ступінь ліквідності та швидкість обігу, дозволяє глибше розуміти структуру оборотних активів та виявляти потенційні ризики або можливості для оптимізації.

Джерела фінансування оборотного капіталу варіюються від власних коштів до різноманітних форм залученого капіталу, включаючи короткострокові кредити та кредиторську заборгованість. Ефективне управління цими джерелами є критично важливим для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоздатності підприємства.

Методика аналізу оборотного капіталу, що включає розрахунок абсолютних показників, аналіз структури, коефіцієнтів оборотності та рентабельності, є необхідним інструментом для оцінки ефективності управління оборотними коштами, виявлення проблемних зон та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Глибоке розуміння теоретичних основ формування та використання оборотного капіталу є фундаментом для розробки ефективної стратегії управління ним, що, в свою чергу, є запорукою стабільного фінансового становища та успішного розвитку підприємства в сучасних економічних умовах.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПП «МОДУЛЬ-АВН»

ЗА 2022 - 2024 РОКИ

2.1. Оцінка складу та структури оборотного капіталу підприємства

Приватне підприємство «Модуль - АВН» (ПП «Модуль - АВН») – це суб'єкт господарювання, який функціонує на території Чернівецької області. Основним видом діяльності підприємства є виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва. Також підприємство займається такими видами діяльності як ремонт та технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення; виробництво неелектричних побутових виробів, виробництво інших готових металевих виробів.

Оборотний капітал є одним із найважливіших елементів фінансово-економічного механізму підприємства, оскільки забезпечує безперервність виробничо-господарського процесу та впливає на ліквідність і платоспроможність суб'єкта господарювання. Ефективне управління оборотним капіталом сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства та оптимізації його грошових потоків.

Аналіз складу та структури оборотного капіталу дає змогу визначити частку окремих його елементів у загальній вартості обігових активів, виявити пріоритетні напрямки використання ресурсів і оцінити рівень мобільності активів підприємства. Детальне вивчення складу оборотного капіталу дозволяє ідентифікувати особливості фінансування поточної діяльності, а також встановити, наскільки збалансованими є співвідношення між різними групами обігових коштів.

Тому проведемо аналіз основних складових оборотного капіталу підприємства, оцінимо їх питому вагу у загальній структурі оборотного капіталу,

а також визначимо тенденції змін за аналізований період. Це створить основу для подальшої оцінки ефективності управління оборотним капіталом та пошуку резервів його оптимізації.

Першим етапом дослідження є визначення ролі оборотних активів у формуванні майна підприємства (рис. 1.1.)

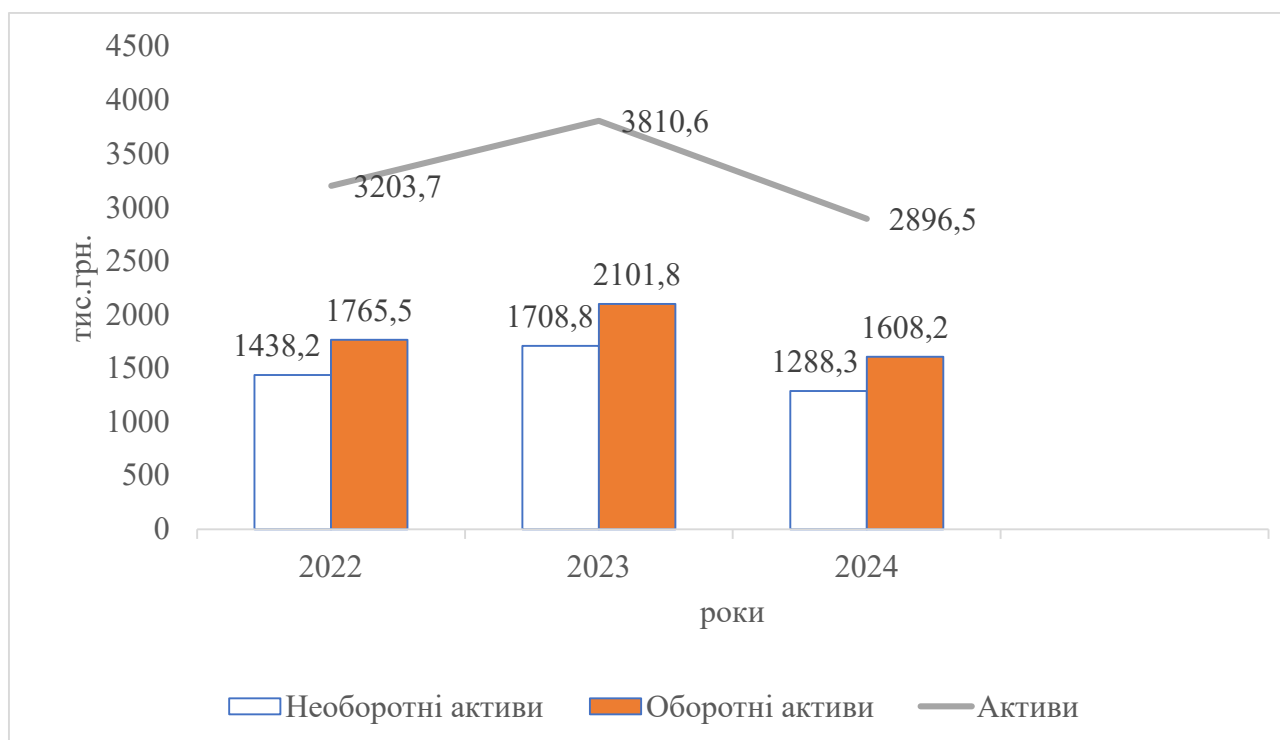

Рис. 2.1. Динаміка активів ПП «Модуль-АВН» за 2022-2024 роки

Отже, загальна сума майна досліджуваного підприємства мала різну зміну протягом періоду дослідження. Якщо у 2023 році загальна сума майна зросла на 606,9 тис.грн. порівняно із 2022 роком, то у 2024 році сума майна зменшилась на 914,1 тис.грн. порівняно з 2023 роком. Необхідно відмітити, що зміна загальної суми активів повністю відображає тенденцію зміни як оборотних, так і необоротних активів. Тобто збільшення активів у 2023 році відбулось за рахунок зростання як необоротних, так і оборотних активів. У 2024 році зменшилась сума і оборотних, і необоротних активів, що вплинуло на зменшення загальної суми майна.

Після аналізу динаміки активів підприємства, який дозволив виявити основні тенденції їх змін протягом певного періоду, важливо здійснити

подальшу оцінку структури активів. Оскільки оборотні активи відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності операційної діяльності, визначення їх питомої ваги в загальній структурі активів підприємства дозволяє отримати більш точне уявлення про фінансову стійкість та ефективність управління ресурсами.

Зокрема, аналіз структури активів дає змогу зрозуміти, яка частина активів підприємства є мобільною і здатна швидко перетворюватися на грошові кошти, що є критично важливим для оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства. Визначення питомої ваги оборотних активів, а також їх співвідношення з необоротними активами, дозволяє глибше оцінити ефективність використання ресурсів і можливі ризики, що можуть виникнути в разі змін на ринку або у фінансовому середовищі.

Структуру активів ПП «Модуль-АВН» відображає рис. 2.2.

Рис. 2.2. Структура активів ПП «Модуль-АВН» у 2022-2024 роках

Аналізуючи структуру активів, необхідно відмітити, що оборотні активи переважають протягом всього періоду дослідження. Причому щороку їх питома вага зростає щороку, якщо у 2023 році показник зріс на 0,05%, то у 2024 році

на 0,36%. Проте показник залишається на рівні трохи більше половини – у 2024 році 55,52%. Відповідно питома вага необоротних активів у 2024 році становила 44,48%. Така структура активів є досить мобільною, що нехарактерно для підприємств даної галузі.

Проаналізуємо детально склад оборотного капіталу підприємства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка складу оборотних активів ПП «Модуль-АВН»

за 2022-2024 роки

тис.грн.

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-)	
				2023 року до 2022 року	2024 року до 2023 року
Оборотні активи, у т.ч.:	1765,5	2101,8	1608,2	336,3	-493,6
запаси	1474,5	1764	1456,8	289,5	-307,2
у % до оборотних активів	83,52	83,93	90,59	0,41	6,66
дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	12	25,8	35,6	13,8	9,8
у % до оборотних активів	0,68	1,23	2,21	0,55	0,99
інша поточна дебіторська заборгованість	87	54	0	-33	-54
у % до оборотних активів	4,93	2,57	-	-2,36	-2,57
гроші та їх еквіваленти	192	258	115,8	66	-142,2
у % до оборотних активів	10,88	12,28	7,20	1,40	-5,07

Отже, аналізуючи склад оборотних активів ПП «Модуль-АВН» варто відмітити, що він наступний: запаси, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, інша поточна дебіторська заборгованість, гроші та їх еквіваленти.

У 2023 році збільшення суми оборотних активів відбулось за рахунок наступних їх складових:

– запасів – на 289,5 тис.грн.;

– дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги – на 13,8 тис.грн.;

– грошових коштів та їх еквівалентів – на 66 тис.грн.

Така складова оборотних активів як інша поточна дебіторська заборгованість зменшилась на 33 тис.грн.

У 2024 році зміна оборотних активів зворотня – зменшення, що відбулось за рахунок зменшення:

– запасів - на 307,2 тис.грн.;

– іншої поточної дебіторської заборгованості - на 54 тис.грн.;

– грошових коштів та їх еквівалентів – на 142,2 тис.грн.

Сума ж дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у складі оборотних активів у 2024 році зросла порівняно з 2023 роком на 9,8 тис.грн.

Структура оборотних активів ПП «Модуль-АВН» характеризується високою питомою вагою запасів – їх частка у 2022 році становила 83,52%, у 2023 році 83,93%, тобто за 2022-2023 роки частка запасів збільшилась на 0,41%. У 2024 році показник зріс до рівня 90,59%, тобто на 6,66% порівняно з 2023 роком.

Така висока питома вага запасів є високою і потребує посиленої уваги. Таку високу питому вагу запасів варто розцінювати як негативне явище, адже запаси є одними з найменш ліквідних оборотних активів. Перетворення їх на грошові кошти може зайняти значний час і може бути пов'язане з втратами (наприклад, уцінка застарілої продукції). Така структура свідчить про дуже низьку загальну ліквідність оборотних активів підприємства, що може призвести до проблем з погашенням короткострокових зобов'язань.

Крім того, велика частка запасів означає, що значна частина оборотних коштів підприємства іммобілізована у матеріально-виробничих запасах. Ці кошти не беруть участі в інших фінансових операціях і не приносять доходу. Зберігання великих обсягів запасів пов'язане зі значними витратами на складські приміщення, охорону, страхування, заробітну плату складського персоналу, а також ризиками псування, застаріння та втрати якості. Також існує високий ризик того, що запаси комплектуючих або готової продукції можуть застаріти

через технологічний прогрес або зміни в потребах ринку, що призведе до необхідності їх уцінки або списання зі збитками. Значна частина оборотних коштів, «заморожена» в запасах, обмежує фінансову гнучкість підприємства та його здатність швидко реагувати на нові можливості або непередбачені обставини.

Така висока частка може свідчити про неефективну систему управління запасами, відсутність чіткого прогнозування потреб, надмірні закупівлі або виробництво продукції, яка не знаходить достатнього попиту.

Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у структурі оборотних активів підприємства становить 0,68% у 2022 році, у 2023 році показник зріс до рівня 1,23%, а у 2024 році до значення 2,21%. Таке значення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги не є високим і свідчить про агресивну кредитну політику з низьким рівнем відстрочок платежів. Це мінімізує ризик неплатежів та забезпечує швидке надходження грошових коштів. Проте занадто суворі умови оплати можуть відлякувати деяких потенційних клієнтів, які потребують більш тривалих термінів розрахунку.

Інша поточна дебіторська заборгованість підприємства становила 4,93% та 2,57% відповідно у 2022 році та 2023 році, у 2024 році в балансі такої заборгованості не відображено.

Питома вага грошових коштів у структурі оборотних активів коливалась: у 2022 році показник становив 10,88%, у 2023 році показник зріс до рівня 12,28%, а у 2024 році знову зменшився і становив 7,20%. Грошові кошти є найбільш ліквідним активом. Їх низька частка вказує на обмежену здатність підприємства негайно покривати свої поточні зобов'язання (кредиторську заборгованість, короткострокові позики, термінові платежі). Невеликий обсяг грошових коштів може обмежити здатність підприємства швидко реагувати на непередбачені витрати, вигідні можливості для інвестицій або тимчасові фінансові труднощі.

Така низька частка, з іншого боку, пов'язана з високою питоною вагою запасів у структурі оборотних активів підприємства.

Проведений аналіз складу та структури оборотних активів підприємства

виявив значне переважання запасів (понад 90% у структурі оборотних активів) при одночасно низькій частці дебіторської заборгованості (2%) та низькій частці грошових коштів (7%). Загальна частка оборотних активів у структурі всіх активів підприємства становить 55,52%, що свідчить про їхнє переважання над необоротними активами (44,48%).

Така структура є нетиповою та потенційно ризикованою для виробничого підприємства, що спеціалізується на машинах та устаткуванні. Переважання оборотних активів над необоротними може вказувати на недостатність інвестицій у виробничу базу або специфіку операційного циклу, проте домінуюча частка запасів свідчить про неефективне управління ними. Значне заморожування коштів у запасах обмежує фінансову гнучкість та можливості для інвестування, несе значні витрати та ризики їхнього псування, застаріння та зниження ліквідності. Низька частка дебіторської заборгованості на фоні великих запасів може вказувати на проблеми зі збутом або занадто жорстку кредитну політику, що стримує продажі.

2.2. Ефективність формування та використання оборотного капіталу підприємства

В умовах нестабільності господарювання та зростаючої конкуренції ефективне управління оборотним капіталом є ключовим фактором забезпечення безперебійної діяльності та фінансової стійкості підприємства. Важливим аспектом цього процесу є аналіз джерел формування оборотного капіталу, оскільки їх структура безпосередньо впливають на ліквідність, платоспроможність та загальну фінансову ефективність підприємства. Проведемо дослідження основних джерел формування оборотного капіталу підприємства, їхньої ролі та значення у забезпеченні поточної діяльності, що стане основою для розробки рекомендацій щодо оптимізації структури джерел

фінансування оборотного капіталу з метою підвищення ефективності його використання.

Динаміку капіталу підприємства відображає рис. 2.3.

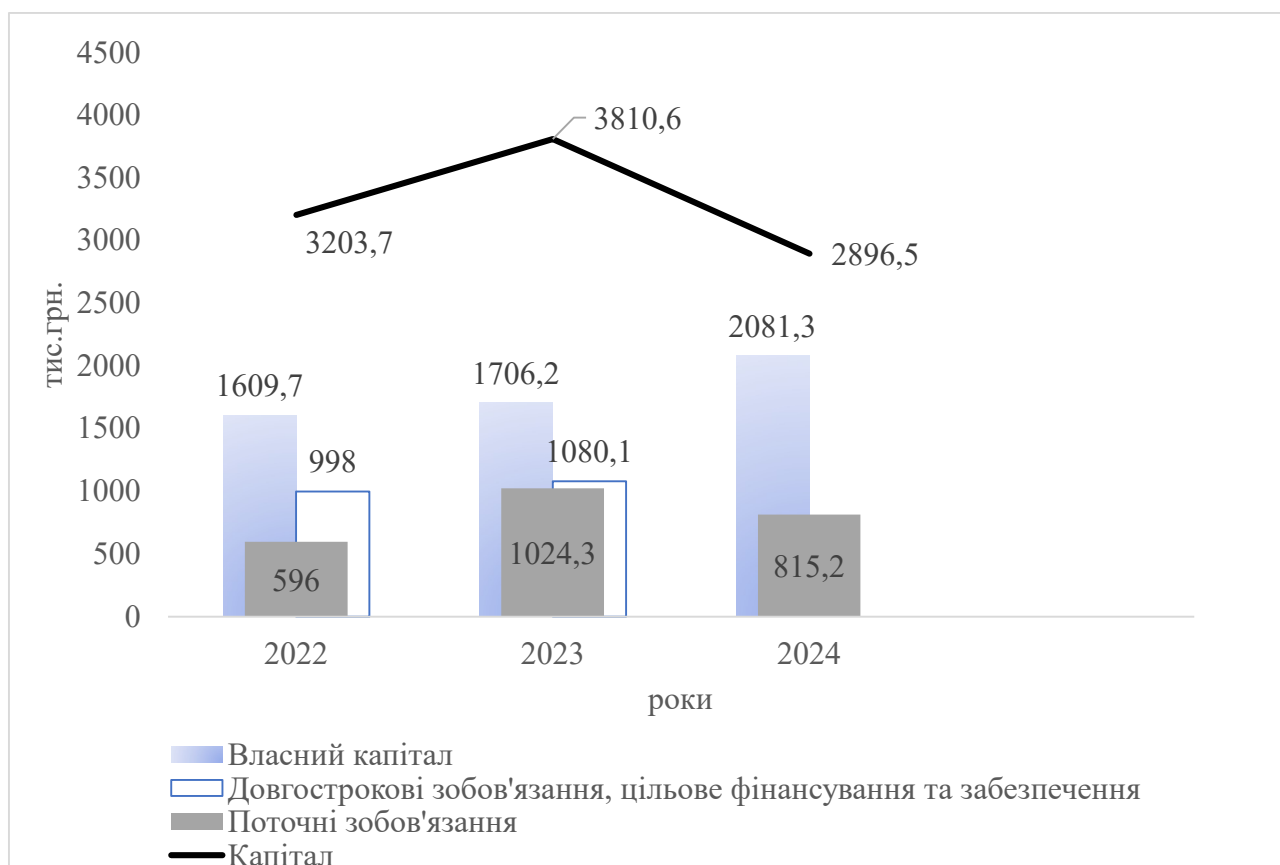

Рис. 2.3. Динаміка власного капіталу та зобов'язань ПП «Модуль-АВН» за 2022-2024 роки

Отже, збільшенню суми капіталу у 2023 році посприяло зростання суми власного капіталу до рівня 1706,2 тис.грн., тобто на 96,5 тис.грн. порівняно з 2022 роком, довгострокових зобов'язань до рівня 1080,1 тис.грн., тобто на 82,1 тис.грн., поточних зобов'язань до рівня 1024,3 тис.грн., тобто на 428,3 тис.грн. (поточні зобов'язання зросли майже вдвічі).

У 2024 році сума капіталу підприємства зменшилась за рахунок довгострокових зобов'язань та забезпечень на 1080,1 тис.грн., поточних зобов'язань на 209,1 тис.грн. Сума власного капіталу зросла на 375,1 тис.грн.

Більш інформативним є дослідження структури джерел формування майна підприємства, яке дозволяє оцінити роль власного капіталу та зобов'язань у

формуванні майна. На основі дод. Б.1-Б.3 побудуємо рис. 2.4.

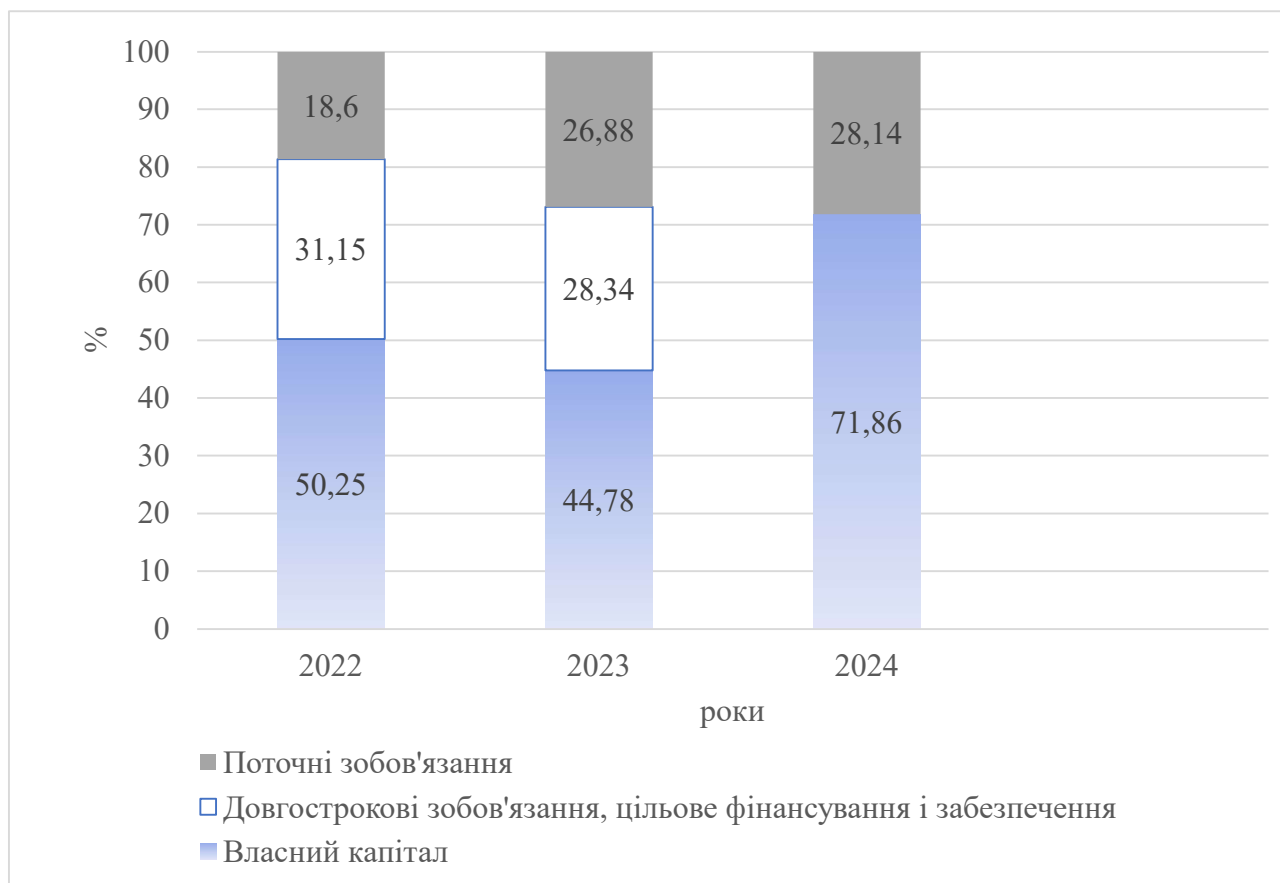

Рис. 2.4. Структура капіталу ПП «Модуль-АВН» у 2022-2024 роках

У 2022 році структура капіталу показує, що більше половини майна підприємства профінансовано за рахунок її власних ресурсів: внесків власників, нерозподіленого прибутку тощо. Це хороший показник, свідчить про фінансову стійкість. Частка короткострокових боргів невелика, що теж позитивно – немає великої залежності компанії від «швидких» боргів. У 2023 році структура зазнала негативних змін – через зменшення частки власного капіталу до 44,78%, що менше нормативів фінансової стійкості; крім цього зросла питома вага короткострокового позикового капіталу, який є ненадійним та короткочасним джерелом фінансування. У 2024 році у зв'язку із погашенням довгострокових зобов'язань та зменшенням поточних зобов'язань змінилась структура капіталу – зросла питома вага власного капіталу до рівня 71,86%, та зменшилась питома вага позикового капіталу (поточних зобов'язань) до рівня 28,14%, тобто значно збільшився рівень фінансової стійкості, що є позитивним. Детальніше структура

власного та позикового капіталу наведена у дод. В.

Для аналізу джерел формування саме оборотного капіталу визначають ряд показників (рис. 2.5).

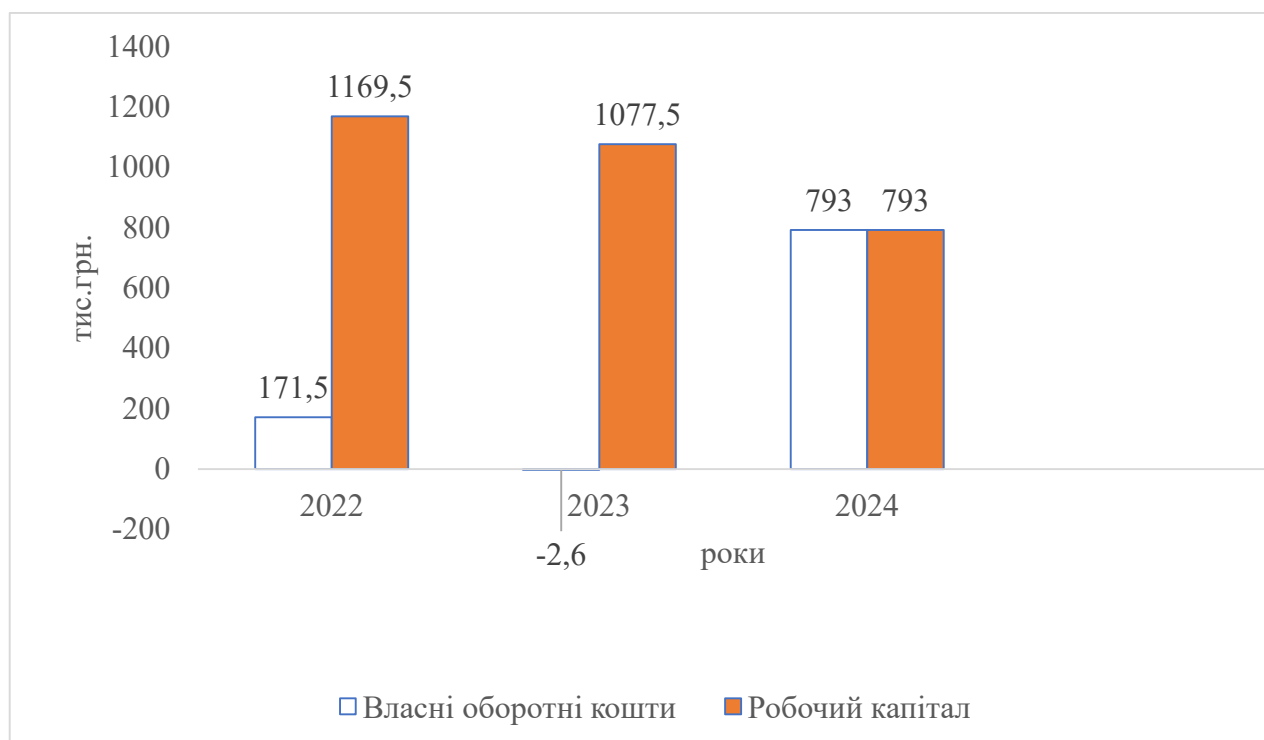

Рис. 2.5. Абсолютні показники наявності оборотних активів

Отже, сума власних оборотних коштів підприємства у 2022 році становила 171,5 тис.грн. У 2023 році підприємство взагалі не використовувало власний капітал на фінансування оборотних активів, що є негативним. У 2024 році спостерігається позитивна динаміка власних оборотних коштів – збільшення до 793 тис.грн., зумовлене зростанням суми власного капіталу та зменшенням суми необоротних активів.

Зменшення робочого капіталу у 2023 році свідчить про зменшення ролі довгострокових джерел (власного капіталу та довгострокових зобов'язань) фінансування оборотних активів. У 2024 році показник теж мав негативну зміну у зв'язку із погашенням довгострокових зобов'язань. Крім того, показник має однакове значення із показником власних оборотних коштів, тобто довгостроковим джерелом фінансування оборотних активів був лише власний капітал.

Структуру джерел фінансування оборотного капіталу підприємства характеризує табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Склад джерел формування оборотного капіталу ПП «Модуль-АВН»
у 2022-2024 роках

тис.грн.

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-)	
				2023 року до 2022 року	2024 року до 2023 року
Власні оборотні кошти	171,5	-	793	-171,5	793
у % до загальної суми	9,71	-	49,31	-9,71	49,31
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та довгострокові забезпечення	998	1077,5	-	79,5	-1077,5
у % до загальної суми	56,53	51,27	-	-5,26	-51,27
Поточні зобов'язання	596	1024,3	815,2	428,3	-209,1
у % до загальної суми	33,76	48,73	50,69	14,97	1,96
Всього джерел фінансування оборотних активів	1765,5	2101,8	1608,2	336,3	-493,6

Отже, у 2022 році основним джерелом фінансування виступають довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та довгострокові забезпечення, дуже низькою є питома вага власних оборотних коштів. У 2023 році вони також переважають у джерелах фінансування оборотних активах, причому власні джерела не використовуються взагалі, що є негативним. У 2024 році зросла сума власних оборотних коштів як джерел фінансування оборотних коштів, проте їх частка трохи нижча за питому вагу поточних зобов'язань.

На основі дод. Б.1-Б.3 проаналізуємо показники стану оборотних активів ПП «Модуль-АВН» (табл. 2.3).

Значення коефіцієнта маневреності власного капіталу може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої приналежності підприємства, його норматив становить 0,4 – 0,6, фактичне значення наближається до нормативу у

2024 році, у 2022 році та 2023 році значення занадто низьке, зумовлене малою сумою власних оборотних коштів.

Таблиця 2.3

Показники стану та ефективності використання оборотного капіталу ПП
«Модуль-АВН» у 2022-2024 роках

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-)	
				2023 року до 2022 року	2024 року до 2023 року
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,107	-0,002	0,381	-0,108	0,383
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами	0,097	-0,001	0,493	-0,098	0,494
Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	0,116	-0,001	0,544	-0,118	0,546
Тривалість обороту оборотного капіталу, дні	213	197	194	-16	-3
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	1,692	1,829	1,859	0,137	0,030
Коефіцієнт завантаження оборотного капіталу	0,591	0,547	0,538	-0,044	-0,009
Сума вивільнених (залучених) коштів в результаті прискорення (сповільнення) обертання оборотних активів	684,5	-156,4	-30,1	-840,8	126,3
Рентабельність оборотного капіталу, %	4,46	39,21	20,22	34,74	-18,98

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами відображає частку оборотних активів, які сформовані за рахунок власних коштів, його норматив становить більше 0,1. Знову ж таки про достатню суму власних оборотних коштів свідчить значення показника лише у 2024 році, значення за попередні роки вказують на дефіцит власних оборотних коштів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами характеризує рівень достатності власних оборотних коштів для формування запасів підприємства. При нормативному значенні більше 0,5, фактичне значення відповідає нормативу лише у 2024 році.

У 2023 році порівняно з 2022 роком показники оборотності оборотних активів мали позитивну зміну – пришвидшення оборотності оборотних активів, тривалість одного обороту скоротилась на 16 днів, що є позитивним. Така зміна зумовлена збільшенням виручки від реалізації продукції більшими темпами порівняно зі зростанням середньорічної суми оборотних активів. Позитивна зміна – пришвидшення оборотності оборотного капіталу спостерігається і у 2024 році, адже тривалість обороту зменшилась ще на 3 дні порівняно з 2023 роком і склала 194 дні, що зумовлено, в першу чергу, скороченням середнього залишку оборотних коштів. Пришвидшення оборотності оборотного капіталу є позитивним з огляду на вивільнення з обороту додаткових коштів. У 2023 році було вивільнено коштів в сумі 156,4 тис.грн., у 2024 році – 30,1 тис.грн. У 2022 році було залучено кошти, адже у 2021 році тривалість обороту становить 132 дні.

У 2022 році рівень рентабельності оборотних активів низький, зумовлений низькою сумою чистого прибутку. Зі збільшенням чистого прибутку у 2023 році значно зріс показник рентабельності, що є позитивним. У 2024 році рівень рентабельності зменшився у зв'язку із зменшенням суми чистого прибутку.

Для оцінки стану оборотних активів доцільно проаналізувати показники обертання складових оборотних активів, зокрема запасів, грошових коштів, дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Показники оборотності окремих елементів оборотного капіталу ПП
«Модуль-АВН» у 2022-2024 роках

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-)	
				2023 року до 2022 року	2024 року до 2023 року
Коефіцієнт оборотності запасів	2,087	2,184	2,141	0,097	-0,043
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	13,528	15,720	18,450	2,193	2,730
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	170,531	187,148	112,322	16,617	-74,826

У 2023 році відбулась позитивна зміна показників обертання всіх елементів оборотного капіталу – пришвидшення оборотності запасів, грошових коштів, дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, що зумовлено зростанням виручки від реалізації продукції. У 2024 році пришвидшилась оборотність грошових коштів, зумовлена зменшенням середньорічної суми грошових коштів. Проте негативним є уповільнення оборотності запасів та дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, зумовлене зростанням їх середньорічної суми.

Отже, оборотні активи є вагомою частиною ПП «Модуль-АВН», яка перевищує необоротні активи, незважаючи на вид діяльності підприємства. Частка оборотних активів як складової майна зростає і становить близько 55%, хоча у абсолютному вираженні сума оборотних активів у 2024 році зменшилась. Необхідно відмітити, що структура оборотних активів переобтяжена запасами. Таке явище є негативним, адже запаси є одними з найменш ліквідних оборотних активів. Така структура свідчить про дуже низьку загальну ліквідність оборотних активів підприємства, що може призвести до проблем з погашенням короткострокових зобов'язань. Крім того, велика частка запасів означає, що значна частина оборотних коштів підприємства іммобілізована у матеріально-виробничих запасах. Ці кошти не беруть участі в інших фінансових операціях і не приносять доходу. Незначною є питома вага дебіторської заборгованості та грошових коштів.

Характеризуючи джерела формування оборотних активів, потрібно відмітити їх зміну протягом періоду дослідження. У 2024 році двома джерелами фінансування є власний капітал та поточні зобов'язання, позиковий капітал трохи переважає власні фінансові ресурси як джерела фінансування саме оборотних активів, причому роль короткострокового позикового капіталу як джерела фінансування зростає протягом періоду дослідження. Проте позитивним є те, що зростає і роль власного капіталу, що позитивно впливає на показники забезпеченості підприємства власними оборотними коштами.

Показники оборотності оборотних активів мають позитивну динаміку, що

пов'язане із збільшенням виручки у 2023 році та зменшенням середньорічної суми оборотних активів у 2024 році. Рентабельність оборотних активів змінювалась – у 2023 році значне збільшення, у 2024 році – зменшення, на що вплинула відповідна зміна чистого прибутку. Оборотність запасів та дебіторської заборгованості дещо уповільнилась у 2024 році на фоні зменшення виручки від реалізації продукції.

Управління оборотним капіталом має важливе значення та повинно базуватись на результатах постійного аналізу їх стану, джерел формування та ефективності використання.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПП «МОДУЛЬ-АВН»

3.1. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства

У сучасних умовах господарювання ефективно управління оборотним капіталом є важливою складовою фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства. Оборотний капітал безпосередньо забезпечує безперервність операційної діяльності, оптимізує рівень ліквідності та сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства. Рациональне формування та ефективне використання оборотних активів дозволяє мінімізувати фінансові ризики, підвищити рентабельність і забезпечити стале зростання. У зв'язку з цим, питання пошуку шляхів підвищення ефективності управління оборотним капіталом набуває особливої актуальності.

«Проблема оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності полягає в тому, що підприємства повинні знайти оптимальний баланс між ліквідністю та ефективністю використання ресурсів в умовах невизначеності. Невизначеність може бути спричинена різними факторами, такими як економічна криза, зміни в попиті та пропозиції, зміни в цінах на сировину та інші витрати, а також політичні та регуляторні зміни. В умовах невизначеності, підприємства повинні оптимізувати свої запаси, дебіторську заборгованість та короткострокові інвестиції для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості» [19].

Неабияку роль оборотний капітал відіграє у забезпеченні платоспроможності підприємства, тому оптимальна з позиції ліквідності структура оборотного капіталу безпосередньо впливає на рівень платоспроможності.

У процесі аналізу структури оборотного капіталу ПП «Модуль-АВН» з'ясовано, що більш, ніж на 90%, у оборотних активах підприємства становлять запаси, що негативно впливає на ліквідність. Проведемо оцінку структури оборотних активів підприємства за рівнем ліквідності для того, щоб запропонувати оптимальну структуру за даним критерієм. Показники ліквідності підприємства відображає станом на 1.01.2025 року рис. 3.1.

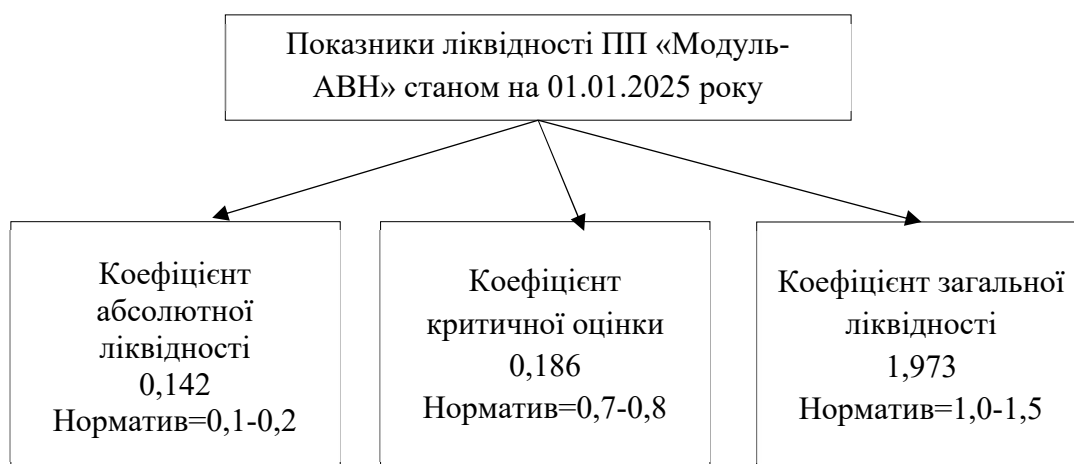

Рис. 3.1. Показники ліквідності ПП «Модуль-АВН»

Отже, рис. 3.1 свідчить про неоптимальність структури оборотних активів підприємства з позиції ліквідності. Визначимо яким повинен бути склад оборотних активів при наявному на початку року обсязі поточних зобов'язань для дотримання нормативних значень показників ліквідності.

Сума поточних зобов'язань складає 815,2 тис.грн. В такому випадку сума грошових коштів повинна становити не менше 163 тис.грн. (для значення коефіцієнта абсолютної ліквідності 0,2), дебіторська заборгованість 408 тис.грн. (для значення коефіцієнта критичної оцінки 0,7), оборотні активи 1222,8 тис.грн. (для значення коефіцієнта загальної ліквідності 1,5). В такому випадку сума запасів становитиме 651,8 тис.грн.

Відобразимо оптимальну за критерієм ліквідності структуру оборотних активів ПП «Модуль-АВН» (рис. 3.2).

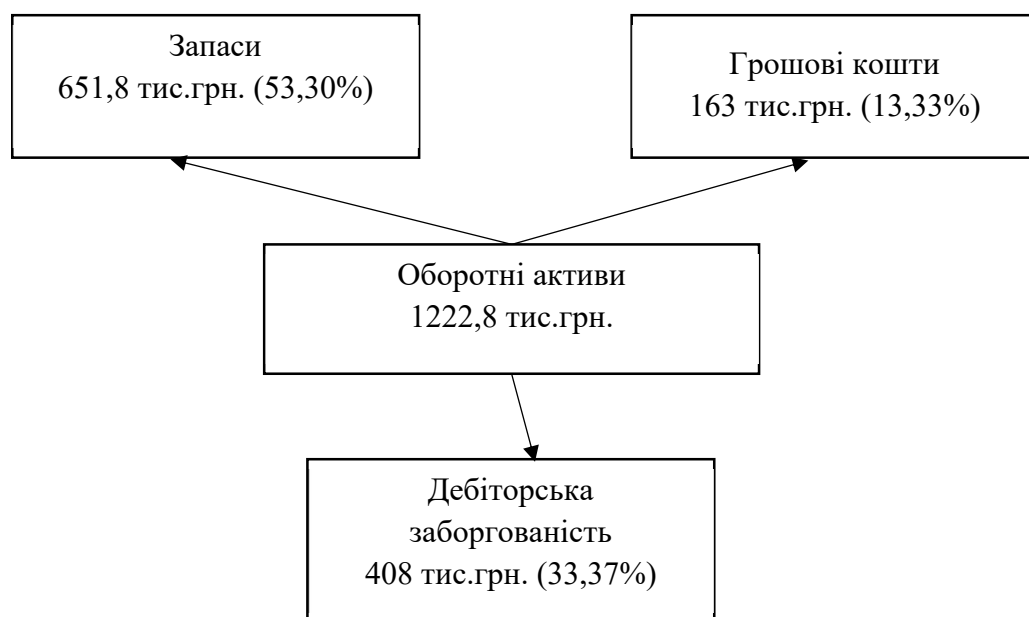

Рис. 3.2. Оптимальний склад та структура оборотних активів ПП «Модуль-АВН» за критерієм оптимізації показників ліквідності

Отже, для забезпечення структури активів, наведеної на рис. 3.2. порівняно з існуючою необхідно: зменшити суму запасів на 805 тис.грн.; збільшити суму дебіторської заборгованості до 372,4 тис.грн., збільшити суму грошових коштів на 47,2 тис.грн. Це передбачає кардинальні та неоднозначні зміни.

Дебіторська заборгованість є негативним явищем, адже означає борги покупців за поставлену продукцію. На підприємстві сума дебіторської заборгованості є незначною, що є позитивним. Це також свідчить про жорстку кредитну політику підприємства. З іншого боку, якщо є можливість збільшити обсяги продажів покупцям надійним, але таким, що не мають можливості негайно розрахуватися, то підприємство може розглянути таку можливість у випадку ретельного аналізу та у крайніх випадках для реалізації продукції, яка довго не продається, а обсяг готової продукції збільшився у запасах підприємства, адже за критеріями ліквідності є можливості збільшення дебіторської заборгованості. Незважаючи на низьке значення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, її значення зросло за період дослідження, тому потрібно здійснювати ефективну управління даною

складовою оборотного капіталу.

Заходи щодо усунення «проблем з дебіторською заборгованістю включають:

1. Аналіз ринку, вивчення конкурентного середовища, визначення кращих умов оплати.
2. Розробка та впровадження ефективних методів контролю платежів: автоматизований облік дебіторської і кредиторської заборгованості, створення форм і механізмів ведення оперативної управлінської звітності.
3. Скорочення протермінованої дебіторської заборгованості, зменшення періоду обороту за рахунок альтернативних фінансових інструментів (факторинг, форфейтинг)» [36, с. 146].

Проблемою на підприємстві є висока частка запасів у структурі оборотних активів, що потребує їх скорочення. Тому «важливим є:

1. Скорочення обсягів і нормування запасів: виявлення та скорочення неліквідних запасів; оптимізація номенклатури товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), розробка заходів щодо скорочення запасів до оптимального рівня.
2. Зниження вартості закупівель: аудит існуючих постачальників, пропонування альтернативних джерел закупівель, спрямованих на зниження цін і покращення інших комерційних умов.
3. Оптимізація логістичних схем, що зменшують витрати на доставку та зберігання ТМЦ» [30, с. 146].

Для ПП «Модуль-АВН» важливо виявити надлишкові запаси, скорочувати партії постачання з частішими поставками за потреби, укладати договори з гнучкими умовами постачання, щоб зменшити необхідність створення великих запасів, регулярно проводити інвентаризацію для виявлення непридатних або залежаних матеріалів. Також у 2024 році майже третину запасів становить готова продукція, що зумовлює необхідність вжиття додаткових заходів з її продажу, в тому числі розглянути можливості продажу з відстрочкою платежу за умови ретельного аналізу покупців.

Продаж зайвих запасів та стягнення дебіторської заборгованості є

резервом для зростання суми грошових коштів, суми яких не достатньо для забезпечення мінімального нормативного значення коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Неабияку роль у оптимізації структури оборотного капіталу відіграє нормування (рис. 3.3), про це, зокрема, свідчить наявність у нормативних значень показників ліквідності не лише нижньої, але й верхньої межі. Адже, як дефіцит, так і надлишок елементів оборотних активів має негативні наслідки.

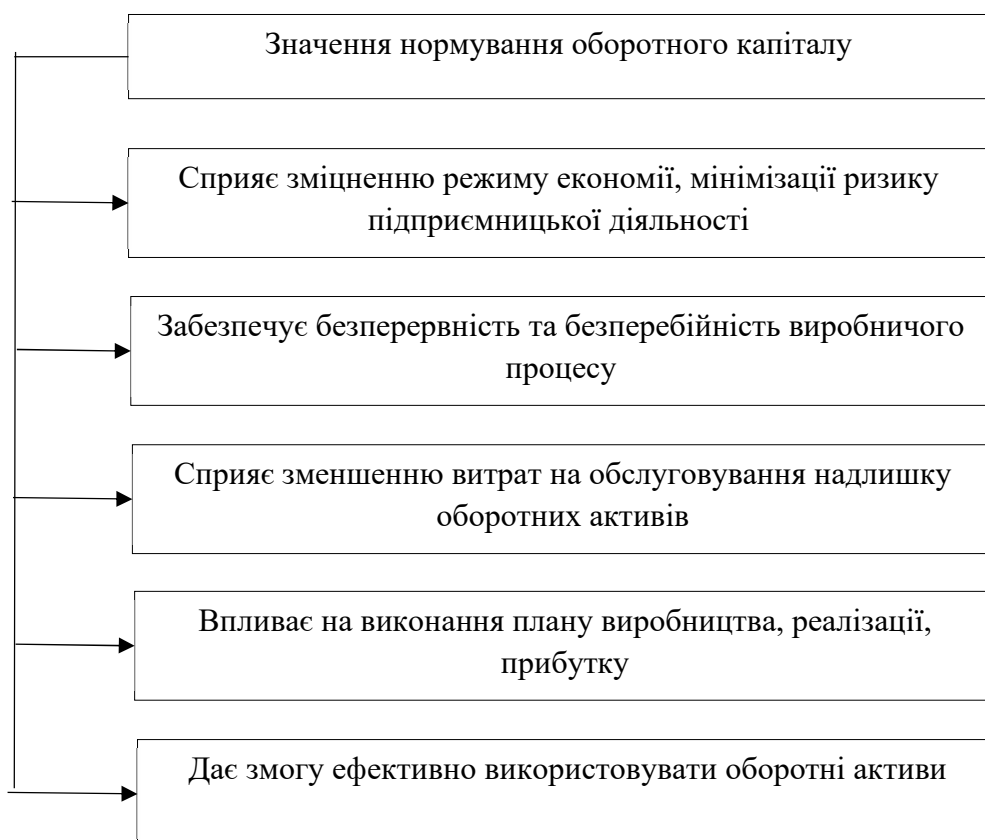

Рис. 3.3. Роль нормування у забезпеченні ефективного використання оборотного капіталу підприємства

Складено автором на основі [23, с. 26]

Тому, на нашу думку, важливим є нормування оборотного капіталу ПП «Модуль-АВН», видно, що даному напрямку не приділяється достатня увага на підприємстві, про що свідчить високий рівень запасів.

Також пропонуємо вести щомісячний моніторинг показників оборотності оборотного капіталу (коефіцієнти обігу, тривалість циклу, структура),

формувати бюджет руху грошових коштів для прогнозування нестачі чи надлишку коштів.

Отже, оптимізація структури оборотного капіталу підприємства – важливий напрям підвищення ефективності використання майна підприємства, що сприяє підвищенню рівня платоспроможності підприємства. Приймаючи управлінські рішення, варто розглядати їх у розрізі основних елементів, до яких належать: запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість, кожен з яких має специфічні риси та особливості управління. На нашу думку, прогнозована за критеріями ліквідності структура оборотних активів передбачає дуже кардинальні зміни, проте ПП «Модуль-АВН» потребує оптимізації рівня запасів, їх зменшення на основі ретельного планування, збільшення абсолютноліквідних активів та ретельно управління дебіторською заборгованістю на основі ретельного аналізу контрагентів.

3.2. Пропозиції щодо формування оборотного капіталу підприємства

Прийняття високоефективних управлінських рішень – вагоме завдання фінансової служби підприємств. Методи управління оборотним капіталом можна поділити на декілька «груп»:

- метод коефіцієнтів - скерований на формування складової частини управління оборотним капіталом завдяки аналізу, оцінці та розрахунку відповідних коефіцієнтів (показники оборотності капіталу, його окремі складові, тривалість обороту та завантаженості). Розраховані показники дають можливість реалізації та обґрунтування управлінських рішень у сфері управління оборотним капіталом;
- метод нормування - використовується як вагомий важіль в управлінні окремими складовими оборотних активів. Передбачає розрахунок певної частини оборотних активів та норм запасів для забезпечення їх достатності,

запобігання формуванню надлишку та обслуговування господарських і виробничих і процесів на підприємстві;

- АВС-аналіз - аналітичний інструмент, завдяки якому здійснюється поділ усіх товарно-матеріальних цінностей на три групи з точки зору їх вартісних та кількісних характеристик;

- оптимізація - розглядається з двох позицій: оптимізація оборотних активів та оптимізація джерел фінансування оборотних активів;

- бюджетування - орієнтоване на підвищення управління оборотним капіталом. Особливу важливу оцінку ефективності складених бюджетів» [7, с. 128].

Пропонуємо використовувати усі ці методи для забезпечення комплексного управління оборотним капіталом підприємства.

«Безперечно одним із вагомих резервів вивільнення грошових коштів є прискорення оборотності оборотних активів через визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору постачальників і поліпшення організації постачання; впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці, що сприятиме скороченню виробничого циклу без зниження якості продукції, яку виробляють; раціональну організацію збуту, що, зокрема, забезпечується формуванням і реалізацією ефективної кредитної політики» [15, с. 19].

Фінансова стабільність підприємства значною мірою залежить від достатності джерел забезпечення оборотними коштами. Їх нестача негативно впливає на виробничий процес, що, у свою чергу, знижує ефективність господарської діяльності підприємства. Основними чинниками, що зумовлюють дефіцит обігових коштів, є інфляційне зростання цін, нераціональне або нецільове використання ресурсів, а також затримки з фінансуванням приросту нормативів оборотних активів.

Водночас надлишок джерел фінансування також може мати негативні наслідки. Зокрема, він сприяє утворенню наднормативних запасів, виведенню коштів з обороту, що погіршує загальний фінансовий стан підприємства. Серед причин такого надлишку можна виокремити перевищення планових показників

прибутку, неповну сплату обов'язкових платежів до бюджету, безоплатне надходження матеріальних цінностей, а також спрямування прибутку на цілі, визначені фінансовим планом лише частково. У зв'язку з цим підприємству необхідно забезпечити ефективне формування й використання джерел фінансування оборотних коштів, адже саме це є запорукою стабільної роботи та досягнення високих результатів діяльності.

Структура джерел фінансування оборотного капіталу порівняно з 2022 та 2023 роком зазнала позитивних змін. Незважаючи на те, що поточні зобов'язання займають більше 50% джерел фінансування оборотних активів, частка власного капіталу достатньо висока про що свідчать значення показників забезпеченості власними оборотними коштами.

Попри це, для забезпечення фінансової стійкості вважаємо, що збільшення власного капіталу як джерела фінансування оборотних коштів матиме позитивні наслідки. На досліджуваному підприємстві власний капітал зростає за рахунок нерозподіленого прибутку. Тому важливим є нарощення чистого прибутку підприємства, основним резервом, якого, на нашу думку, є збільшення обсягів продажів. Основний вид продукції, який реалізує підприємство, - це бетонозмішувачі, тому пошук додаткових покупців - важливе завдання ПП «Модуль-АВН». Крім того, збільшення обсягів реалізації позитивно позначатиметься на показниках рентабельності, значення яких зменшилось у 2024 році порівняно з 2023 роком.

В окремих випадках для формування оборотних активів також використовують: «позапланові ресурси: перерозподілений прибуток; прострочені та пролонговані (відстрочені) кредити банку; прострочену кредиторську заборгованість перед постачальниками та іншими організаціями. Проте використання зазначених джерел є доцільним лише за відсутності будь-якого іншого джерела фінансування та на нетривалій основі, наприклад, для термінового погашення заборгованості підприємства у разі несвоєчасного отримання коштів від покупців (прострочена дебіторська заборгованість), оскільки постійне використання таких джерел може ускладнити

взаємовідносини між контрагентами та свідчитиме про неефективний фінансовий менеджмент на підприємстві. Якщо власних коштів не вистачає, для покриття потреби в оборотних активах підприємство залучає короткострокові банківські або товарні кредити» [38, с. 213].

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – основна складова поточних зобов'язань ПП «Модуль-АВН». Це означає, що підприємство активно використовує відстрочку платежів постачальникам, підрядникам для покриття потреб в обігових коштах. Тобто частина поточних витрат (на сировину, матеріали, послуги) фінансується не за рахунок власних коштів, а завдяки «безкоштовному кредиту» від контрагентів.

Переваги використання кредиторської заборгованості:

- безкоштовне фінансування - не потрібно платити відсотки, як у разі банківського кредиту;
- покращення ліквідності - тимчасове вивільнення власних обігових коштів;
- фінансова гнучкість - дає можливість покривати розриви між надходженням і витратами коштів;
- підвищення оборотності капіталу - скорочення потреби у власних чи позикових коштах.

Недоліки формування активів за рахунок кредиторської заборгованості наступні:

- надмірна залежність від кредиторів знижує фінансову стійкість;
- прострочення платежів - шкодить діловій репутації, призводить до втрати знижок або санкцій;
- порушення взаєморозрахунків - можуть спричинити перебої з постачанням;
- часто таке джерело фінансування є нестійким і тимчасовим, залежить від лояльності контрагентів.

Тому можна запропонувати:

- контролювати структуру заборгованості - уникати концентрації великої

суми боргу в одному періоді чи перед одним кредитором;

- регламентувати терміни погашення - вести облік строків і пріоритетів, уникати прострочень;

- домовлятися про сприятливі умови - наприклад, відстрочку платежу без підвищення ціни;

- застосовувати дисконтні інструменти — оплачувати раніше з отриманням знижок, якщо дозволяє ситуація;

- диверсифікувати джерела фінансування — комбінувати кредиторську заборгованість із банківським кредитуванням або внутрішніми резервами;

- формувати рейтинги контрагентів - аналізувати, кому вигідніше платити раніше, а з ким можна домовитись про довший термін.

Залучення кредитних ресурсів для формування оборотних активів малих підприємств тісно пов'язане з діловою репутацією компанії, її керівника та кредитною історією. Попри певні переваги перед власними коштами, зокрема, можливість подолання дефіциту внутрішніх фінансових ресурсів та отримання податкових вигод, кредитування має суттєві недоліки. Зокрема, воно передбачає обов'язкове повернення основної суми боргу та сплату відсотків, що може посилити фінансове навантаження і додатково знизити рівень фінансової стійкості ПП «Модуль-АВН».

Забезпечення ефективного формування та використання оборотного капіталу є ключовою умовою стабільної та прибуткової діяльності ПП «Модуль-АВН». У межах запропонованих заходів наголос зроблено на необхідності досягнення оптимального співвідношення між окремими елементами оборотних активів за критерієм ліквідності, що дозволяє підвищити гнучкість фінансового управління. Раціоналізація обсягів запасів, контроль за станом дебіторської заборгованості, а також збільшення частки грошових коштів у загальній структурі активів спрямовані на прискорення оборотності капіталу та зменшення втрат. У частині джерел фінансування зроблено акцент на поєднанні власних, позикових і альтернативних ресурсів, зокрема такого джерела як і контрольована кредиторська заборгованість. Реалізація цих підходів дозволить підприємству не

лише зміцнити свою платоспроможність, а й створити передумови для сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності в умовах обмежених ресурсів.

Підприємству варто працювати над збільшенням обсягів реалізації, збільшення чистого прибутку як джерела нарощення власних фінансових ресурсів. Нормування та аналіз оборотного капіталу – важливі напрями фінансової роботи, яким слід приділяти велику увагу.

ВИСНОВКИ

Оборотний капітал відіграє важливу роль у забезпеченні процесу виробництва та реалізації продукції, що підкреслює і різноманіття підходів до його визначення. Під оборотним капіталом, на нашу думку, необхідно розуміти сукупність коштів, вкладених у оборотні активи підприємства строком використання до 12 місяців або операційного циклу, який відіграє ключову роль у забезпеченні безперервності виробничого процесу та повністю переносить свою вартість на новостворений продукт.

Оборотний капітал класифікують за різними ознаками, найпоширенішими з яких є ступінь ліквідності, швидкість обігу, джерела формування. Джерела фінансування оборотного капіталу варіюються від власних коштів до різноманітних форм залученого капіталу, включаючи короткострокові кредити та кредиторську заборгованість. Ефективне управління цими джерелами є критично важливим для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Оборотні активи є вагомою частиною майна ПП «Модуль-АВН», яка займає більше 50% від загальної суми активів та зростає протягом періоду дослідження. Особливістю структури оборотних активів досліджуваного підприємства є те, що вона «переобтяжена» запасами, що є негативним, оскільки запаси є одними з найменш ліквідних оборотних активів і це може призвести до проблем з погашенням короткострокових зобов'язань. Крім того, велика частка запасів означає, що значна частина оборотних коштів підприємства іммобілізована у матеріально-виробничих запасах. Ці кошти не беруть участі в інших фінансових операціях і не приносять доходу. Незначною є питома вага дебіторської заборгованості та грошових коштів.

Характеризуючи джерела формування оборотних активів, потрібно відмітити їх зміну протягом періоду дослідження. Якщо у 2022 році та 2023 році джерелами формування був як власний, так і коротко- та довгостроковий

позиковий капітал, то у 2024 році двома джерелами фінансування є власний капітал та поточні зобов'язання, причому роль короткострокового позикового капіталу як джерела фінансування зростає протягом періоду дослідження. Проте позитивним є те, що зростає і частка власного капіталу, що позитивно впливає на показники забезпеченості підприємства власними оборотними коштами.

Показники оборотності оборотних активів мають позитивну динаміку, що пов'язане із збільшенням виручки у 2023 році та зменшенням середньорічної суми оборотних активів у 2024 році. Рентабельність оборотних активів змінювалась – у 2023 році значне збільшення, у 2024 році – зменшення, на що вплинула відповідна зміна чистого прибутку.

Оборотність оборотних активів напряду залежить від середніх залишків оборотних активів, тому для вивільнення додаткових коштів в результаті прискорення оборотності оборотних активів ключовим завданням є оптимізація даних залишків. На нашу думку, варто скоротити обсяг запасів, в тому числі і шляхом продажу готової продукції, яка становить третину від запасів. Оптимальна структура оборотних активів ПП «Модуль-АВН», визначена за критерієм ліквідності, передбачає скорочення суми запасів, зростання оборотних активів в абсолютноліквідній формі, що позитивно вплине не лише на платоспроможність підприємства, але й на пришвидшення їх оборотності.

Важливе місце належить управлінню дебіторської заборгованості, хоч її сума і є відносно невеликою, зокрема вести претензійну роботу, ретельно обирати покупців, яким реалізується продукція з відстрочкою платежу.

У 2024 році власний капітал є вагомим джерелом фінансування оборотних активів, що наближається до рівня 50%. Щоб наростити даний показник варто збільшувати чистий та нерозподілений прибуток. Також джерелом фінансування є кредиторська заборгованість, що є безкоштовним джерелом, тому доцільно її використовувати у міру можливостей у майбутньому також.

Крім того, не варто нехтувати такими напрями фінансової роботи як фінансове прогнозування та фінансове планування (нормування) з метою недопущення втрат як від нестачі, так і надлишку оборотного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Danylkiv Kh. P., Hembarska N. Ye., Aydin E. Comprehensive analysis of efficiency of working capital of industrial enterprise. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2022. №1(9). С. 69-80.
2. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
3. Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №2. С. 16-22.
4. Вакульчик О.М., Протасова Є.В., Нечаєва А.А. Фінансовий результат підприємства: економічна сутність, особливості визначення та аналізу. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. Випуск 1 (50). С. 162-168.
5. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. №1. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-32.pdf> (дата звернення: 12.04.2025).
6. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: навч. посіб. Вид.3-тє, стер. Київ: Знання -Прес, 2006. 423 с.
7. Данилків Х. П., Гембарська Н. Є., Когут-Ференс О. І. Теоретичні аспекти управління оборотним капіталом підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2022. №2(10). С. 123-134.
8. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1 (29). С. 75-85
9. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті

діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37 (дата звернення: 19.04.2025).

10. Економіка підприємства: підруч. / за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2018. 551 с.

11. Ігнат'єва М.І., Олійник Т.О. Характеристика основних джерел фінансування оборотних коштів підприємств. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 5. С.37-41

12. Кічук О.С., Тарасова Ю.А. Управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1234> (дата звернення: 19.04.2025).

13. Коваленко О.В. Формування і використання оборотного капіталу підприємства: пошук шляхів підвищення ефективності. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 41. С. 204–208.

14. Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С. Фінансовий аналіз у схемах і таблицях: навч.-наочний посіб. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2019. 120 с.

15. Ковальчук Н.О., Федішин М.П., Жаворонок А.В. Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. №11/1. С.16-19.

16. Косарева І.П., Великий Ю.М., Капустенко Ю.М. Теоретичні основи систематизації поняття «оборотний капітал» та характеристика його складових елементів. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 382–388.

17. Кузнєцова Т. В., Лук'янчук Ю. А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства. *Вісник НУВГП*. 2023. Випуск 1 (101). С. 56-65.

18. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: навч.посіб. Київ: КНЕУ, 2014. 365с.

19. Литвинов А.І., Остапенко Р.М., Горох О.В. Оптимізація оборотного

капіталу в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4120> (дата звернення: 19.04.2025).

20. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6854> (дата звернення: 19.04.2025).

21. Маринович О.О. Порівняння категорій, суміжних із поняттям «оборотні активи». *Економіка і суспільство*. 2019. Випуск 19. С. 1307-1311. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/194.pdf (дата звернення: 19.04.2025).

22. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств : навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.

23. Мордань Є.Ю., Сумченко А.О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 24-34

24. Нікольчук Ю.М., Драч А.В. Фінансовий механізм управління активами підприємства. *Трансформаційна економіка*. 2024. №2(07). С.63-70.

25. Носань Н.С., Мартінович В.Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 272–275.

26. Носирєв О.О., Бабіч І.Є., Попова В.О. Формування механізму управління оборотним капіталом промислового підприємства у кризових умовах господарювання. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. 2020. №2. С. 93-97.

27. Петрович Й.М., Прокопишин-Рашкевич Л.М. Економіка і фінанси підприємств: підруч. Львів. 2017. 408с.

28. Піскульова І.В., Мавріна М.І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/90.pdf (дата звернення: 19.04.2025).

29. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 19.04.2025).

30. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246. Із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 19.04.2025).

31. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» затверджено наказом Мінфіну від 08.10.1999 № 237. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.help/law/237/> (дата звернення: 19.04.2025).

32. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13> (дата звернення: 19.04.2025).

33. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 19.04.2025).

34. Роганова Г.О., Кравченко І.В. Прогнозування забезпеченості оборотним капіталом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7670> (дата звернення: 19.04.2025).

35. Рудь І.Ю., Позняк О.В. Управління оборотними активами підприємства. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2018. № 25. С.759–763.

36. Сарай Н.І. Оптимізація ризик-менеджменту оборотного капіталу торговельного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2022. Випуск 67. С. 143-148.

37. Севрук Є. Фінансування оборотних активів підприємств торгівлі України. *Вісник КНТЕУ*. 2017. №3. С. 94-103.

38. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. Київ : УБС НБУ; Знання, 2010. 550 с.
39. Филипенко О. М., Мілаш І. В. Систематизація джерел фінансування оборотних активів підприємств торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 2. С. 105–113.
40. Фінанси підприємств : підручник / за ред. А.М. Поддєрьогін та ін. 6-те вид. Київ : КНЕУ, 2006. 552 с.
41. Фінанси підприємств: навч. посіб. / За ред. Г.Я. Аніловської, І.Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
42. Фінансовий аналіз: навч.посіб. / За ред. І.О. Школьника. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
43. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз С.Я. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf (дата звернення: 19.04.2025).
44. Чепис О.І., Юска А.І. Сутність факторингу та його переваги над іншими фінансовими інструментами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 1. С.108-112.
45. Юрчишена Л. В., Кречко О. С. Макроекономічний аналіз фінансування оборотних активів промислових підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 337-346.